

Katolsk/luthersk felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren

På Kirkemøtet i Trondheim 9. - 14. november 1997 ga Den norske kirke sin tilslutning til et historisk dokument. Dokumentet er resultatet av flere års samtaler mellom Vatikanets råd for fremme av kristen enhet og Det Lutherske Verdensforbund. Man konkluderer med at de to kirkefamiliers teologiske uenighet om rettferdiggjørelseslæren, som var et av reformasjonstidens sentrale stridstema, er så liten at ingen av partene har grunnlag for å fordømme den andres lære. Norsk oversettelse av erklæringen foreligger nå innbundet som hefte og kan bestilles fra Kirkerådets materiellekspedisjon, boks 799 Sentrum, 0106 Oslo. Her følger teksten i sin helhet:

FELLESEKRLÆRING

OM RETTFERDIGJØRELSESLÆREN 1997

Forord

1. Bibelens budskap om rettferdiggjørelsen
2. Rettferdiggjørelseslæren som økumenisk problem
3. Den felles forståelse av rettferdiggjørelsen
4. Utlegning av den felles forståelse av rettferdiggjørelsen
 - 4.1 Menneskets maktesløshet og synd i forhold til rettferdiggjørelsen
 - 4.2 Rettferdiggjørelsen som syndstilgivelse og rettferdiggjøring
 - 4.3 Rettferdiggjørelse ved tro og av nåde
 - 4.4 De rettferdiggjorte som syndere
 - 4.5. Lov og evangelium
 - 4.6 Forvissning om frelsen
 - 4.7 De rettferdiggjortes gode gjerninger
5. Betydningen og rekkevidden av den oppnådde konsensus

Forord

(1) Læren om rettferdiggjørelsen var av sentral betydning for den lutherske reformasjonen på 1500-tallet. Den ble ansett som den "første og viktigste trosartikkel" 1, som også er "hersker og dommer over alle deler av den kristne lære" 2. Denne rettferdiggjørelseslæren ble særlig hevdet og forsvart i sin reformatoriske form og spesielle betydning i forhold til samtidens romersk-katolske kirke og teologi, som på sin side hevdet og forsvarte en annen type rettferdiggjørelseslære. Dette var fra et reformatorisk synspunkt selve stridens kjerne. Dette førte til lærefordømmelser i de lutherske bekjennelsesskrifter 3 og fra Den romersk-katolske kirkes konsil i Trient. Disse fordømmelsene er fortsatt gyldige i dag og har en kirkesplittende virkning.

(2) Rettferdiggjørelseslæren har beholdt sin spesielle betydning i den lutherske tradisjon. Derfor har den også fra første stund inntatt en viktig plass i den offisielle lutherske/romersk-katolske dialog.

(3) Følgende rapporter fortjener særlig oppmerksomhet: The Gospel and the Church ("Evangeliet og kirken") (1972) 4 og Church and Justification ("Kirken og rettferdiggjørelsen") (1994) 5 fra den felles katolsk-lutherske kommisjon, Justification by Faith ("Rettferdiggjørelse ved tro") (1983) 6 fra Den katolsk-lutherske dialog i USA og Lehrverurteilung - Kirchentrend? ("Reformasjonstidens fordømmelser - er de fortsatt kirkesplittende?") (1986) 7 fra den økumeniske arbeidsgruppen av protestantiske og katolske teologer i Tyskland. Noen av disse dialog-rapportene har vært offisielt evaluert av kirkene. Et viktig eksempel på dette er den forpliktende uttalelsen som ble vedtatt med størst mulig kirkelig aksept av Den tyske forente evangelisk-lutherske kirke, sammen med de øvrige evangeliske kirker i Tyskland, i forbindelse med studien omkring lærefordømmelsene (1994)8.

(4) I drøftingene av rettferdiggjørelseslæren viser alle de fremlagte rapportene og de offisielle reaksjonene på dem en høy grad av enighet når det gjelder tilnærming og konklusjoner. Tiden er derfor inne til å gjøre opp status og sammenfatte resultatene av dialogene omkring rettferdiggjørelsen på en så presis og kortfattet måte som mulig, slik at våre kirker kan informeres om utbyttet av dem og gjøres i stand til å avgi sine egne forpliktende uttalelser.

(5) Nettopp dette er formålet med denne felleserklæringen. Den vil vise at dialogen nå har gjort det mulig for de underskrivende lutherske kirker og Den romersk-katolske kirke 9 å hevde en felles forståelse av vår rettferdiggjørelse ved Guds nåde i troen på Jesus Kristus. Den inneholder ikke alt som den enkelte kirke lærer om rettferdiggjørelsen, men uttrykker en samstemmighet i lærens grunnleggende sannheter, og viser at de ulikhetene som fortsatt eksisterer ikke lenger gir grunnlag for gjensidige fordømmelser.

(6) Vår erklæring er ikke en ny og selvstendig fremstilling på linje med de dialograpportene og dokumentene som tidligere er publisert, og kommer heller ikke i stedet for dem. Tvert imot henviser den til disse rapportene og deres argumentasjon, slik det fremgår av tillegget med kildeangivelser.

(7) I likhet med dialogen selv hviler denne felleserklæringen på en overbevisning om at forsøket på å legge bak seg de stridsspørsmålene og lærefordømmelsene som har eksistert kirkene imellom, hverken innebærer at man tar lett på skillelinjene eller frakjenner seg sin egen kirkes historie. Denne erklæringen er imidlertid formet av en overbevisning om at våre kirker gjennom historien har fått ny innsikt, og at det har funnet sted en utvikling som ikke bare gjør det mulig, men også nødvendig for kirkene å gjennomgå de splittende spørsmålene på ny og fordømmelsene og se dem i et nytt lys.

1. Bibelens budskap om rettferdiggjørelsen

(8) Disse nye innsikter springer ut av vår felles måte å lytte til Guds ord i Den hellige skrift på. Sammen hører vi evangeliet om at "så høyt har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortaapt, men ha evig liv" (Joh 3,16). Dette glade budskap fremføres i Den hellige skrift på forskjellig vis. I Det gamle testamente hører vi Guds ord om menneskets syndighet (Sal 51,1-5; Dan 9,5f; Fork 8,9f; Esra 9,6f) og ulydighet (1.Mos 3,1-19; Neh 9,16f, 26), og om Guds rettferdighet (Jes 46, 13; 51,5-8; 56,1 [sml. 53,11]; Jer 9,23) og dom (Fork 12,14; Sal 9,5f; 76, 7-9).

(9) I Det nye testamente blir "rettferdighet" og "rettferdiggjørelse" behandlet forskjellig hos Matteus (5,10; 6,33; 21,32), Johannes (16,8-11), i Hebreerbrevet (5,1-3; 10,37f) og Jakobs brev (2,14-26)¹⁰. I Paulus' brev blir også frelsens gave beskrevet på forskjellige måter: "til frihet har Kristus frigjort oss" (Gal. 5,1-13; sml. Rom. 6,7), "la dere forsone med Gud" (2 Kor 5,18-21, sml. Rom 5,11), "fred med Gud" (Rom 5,1) "ny skapning" (2 Kor 5,17), "levende for Gud i Kristus Jesus" (Rom 6, 11 og 23), eller å være "helliget ved Kristus Jesus" (1 Kor 1,2; 1,31; 2 Kor 1,1). Den dominerende av disse betegnelsene er synderens "rettferdiggjørelse" ved Guds nåde i tro (Rom 3,23-25), som ble spesielt fremhevet i reformasjonstiden.

(10) Paulus beskriver evangeliet som en Guds kraft til frelse for mennesker som har falt i syndens makt, som budskapet som åpenbarer "Guds rettferdighet, av tro og til tro" (Rom 1,16-17) og "rettferdiggjør" (Rom 3,21-31). Han forkynner Kristus som er blitt "vår rettferdighet" (1 Kor 1,30), og bruker dermed samme betegnelse på den oppstandne Herre som Jeremias forkynte om Gud selv (Jer 23,6). I Kristi død og oppstandelse har alle dimensjoner av hans frelsesverk sin rot, for han "ble overgitt til døden for våre synder og oppreist for at vi skulle bli rettferdige for Gud." (Rom 4,25). Alle mennesker trenger Guds rettferdighet, for "alle har syndet og de har ingen del i Guds herlighet." (Rom 3,23; sml. Rom 1,18-3,20; 11,32; Gal 3,22). I Galaterbrevet (3,6) og i Romerbrevet (4,3-9) forstår Paulus Abrahams tro (1 Mos 15,6) som troen på den Gud som rettferdiggjør synderen (Rom 4,5) og henviser til Det gamle testamentes vitnesbyrd for å understreke sitt evangelium om at rettferdigheten vil tilfalle alle som i likhet med Abraham stoler på Guds løfter. "Den rettferdige skal leve ved sin tro" (Hab 2,4; sml. Gal 3,11; Rom 1,17). I Paulus' brev er Guds rettferdighet også Guds kraft for alle troende (Rom 1,16f). I Kristus skal vi bli rettferdige for Gud (2 Kor 5,21). Rettferdigheten blir oss til del ved Jesus Kristus, som Gud har "stilt synlig fram for at han ved sitt eget blod skulle være et sonoffer - for dem som tror." (Rom 3,25); sml. 3,21-28). "For av nåde er dere frelst, ved tro. Det er ikke deres eget verk, men Guds gave. Det hviler ikke på gjerninger, for at ingen skal rose seg" (Ef. 2,8f).

(11) Rettferdiggjørelse er syndsforlatelse (Rom 3,23.25; Apg 13,38-39; Luk 18,14), frihet fra syndens og dødens makt (Rom 5,12-21) og fra lovens forbannelse (Gal 3,10-14). Den innebærer at man blir tatt inn i fellesskap med Gud - her og nå, men fullt ut først i det kommende gudsriket (Rom 5,1-2). Den forener med Kristus og med hans død og

oppstandelse (Rom 6,5). Den skjer ved mottagelsen av Den Hellige Ånd i dåpen og innlemmelse i det ene legemet (Rom 8,1-2; 9-11; 1 Kor 12,12-13). Alt dette kommer fra Gud alene, for Kristi skyld, av nåde og gjennom tro på "evangeliet om Guds sønn" (Rom 1,1-3).

(12) De rettferdiggjorte lever ved troen, som kommer fra Kristi ord (Rom 10,17) og er virksom i kjærlighet (Gal 5,6), som er Åndens frukt (Gal 5,22f). Men siden de er utsatt for krefter og begjær både innenfra og utenfra (Rom 8,38f; Gal 5,16-21) og faller i synd (1 Joh 1,8-10), må de troende stadig høre Guds løfter forkynt, bekjenne sine synder (1 Joh 1,9), ha del i Kristi legeme og blod og bli formant til å leve rett i overensstemmelse med Guds ord. Derfor sier apostelen til de rettferdiggjorte: "Arbeid på deres frelse med frykt og beven! For det er Gud som virker i dere både å ville og å gjøre etter hans gode vilje." (Fil 2,12f). Men det glade budskap står fast: "Så er det da ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus" (Rom 8,1), og som Kristus lever i (Gal 2,20). Kristi "rettferdige gjerning" blir "til frifinnelse og liv for alle." (Rom 5,18).

2. Rettferdiggjørelseslæren som økumenisk problem

(13) Motstridende tolkninger og bruk av Bibelens budskap om rettferdiggjørelsen var en av hovedgrunnene til splittelsen i kirken i Vest, noe som også nedfelte seg i lærefordømmelser. En felles forståelse av rettferdiggjørelsen er derfor grunnleggende og en ufravikelig forutsetning for å overvinne denne splittelsen. Ved å tilegne seg innsikt fra nyere bibelforskning og trekke veksler på moderne teologi- og dogmehistoriske undersøkelser, har den økumeniske dialog etter Annet Vatikankonsil ført til en merkbar tilnærming når det gjelder synet på rettferdiggjørelsen. Resultatet er at det kan formuleres en konsensus når det gjelder de grunnleggende sannheter om rettferdiggjørelsen i denne Felleserklæringen. I lys av denne konsensus er 1500-tallets lærefordømmelser ikke lenger treffende for dagens respektive motparter.

3. Den felles forståelse av rettferdiggjørelsen

(14) At en sammen har lyttet til det glade budskap som forkynnes i Den hellige skrift, og ikke minst de siste års teologiske samtaler mellom Den romersk-katolske kirke og de lutherske kirker, har ført til en felles forståelse av rettferdiggjørelsen. Den omfatter en konsensus når det gjelder de grunnleggende sannheter; den differensierte utfoldelse i enkeltutsagn er forenlig med denne konsensus.

(15) Det er vår felles tro at rettferdiggjørelsen er den treenige Guds verk. Faderen sendte sin Sønn til verden for å frelse syndere. Kristi fødsel, død og oppstandelse er både grunnlaget og forutsetningen for rettferdiggjørelsen. Derfor betyr rettferdiggjørelsen at Kristus selv er vår rettferdighet, som vi får del i gjennom Den Hellige Ånd, etter

Faderens vilje. Sammen bekjenner vi: Ene og alene av nåde og ved troen på Kristi frelsesverk og ikke på grunn av noen fortjeneste i oss selv blir vi godtatt av Gud og mottar Den Hellige Ånd som fornyer hjertene, kaller og setter oss i stand til å gjøre gode gjerninger.¹¹

(16) Alle mennesker er kalt av Gud til frelse i Kristus. Alene gjennom Kristus blir vi rettferdiggjort, når vi mottar denne frelsen i tro. Denne tro er selv en Guds gave ved Den Hellige Ånd, som virker gjennom ord og sakrament i de helliges samfunn, og som samtidig leder de troende til den fornyelse av deres liv som Gud fullfører i det evige liv.

(17) Vi har også den overbevisning felles at det bibelske budskap om rettferdiggjørelsen på en særskilt måte fører oss til sentrum av det nytestamentlige vitnesbyrd om Guds frelsesgjerning i Kristus. Det forteller oss at vi som syndere har fått vårt nye liv ene og alene takket være Guds tilgivende og nyskapende barmhjertighet. Den kan bare mottas i tro som en gave, vi kan aldri på noen som helst måte gjøre oss fortjent til den.

(18) Derfor er rettferdigjørelseslæren, som tar opp og tolker dette budskapet, mer enn bare ett element i den kristne lære. Den står i et avgjørende forhold til alle trossannheter, som må betraktes i sin innbyrdes sammenheng. Den er et uoppgivelig kriterium som uopphørlig tjener til å rette hele kirkens lære og praksis mot Kristus. Når lutheranere understreker dette kriteriets enestående betydning, benekter de ikke den innbyrdes forbindelse og betydning av alle trossannheter. Når katolikker ser seg bundet av flere kriterier, benekter de ikke rettferdigjørelsesbudskapets særlige funksjon. Lutheranere og katolikker har det samme mål om å bekjenne Kristus i alt, ham som vi setter vår lit til over alle ting som den eneste mellommann (1 Tim 2,5-6). Gjennom Kristus gir Gud seg selv i Den Hellige Ånd og øser ut sine fornyende gaver. (Jf. kilder til kapittel 3 i tillegget.)

4. Utlegning av den felles forståelse av rettferdiggjørelsen 4.1 Menneskets maktesløshet og synd i forhold til rettferdiggjørelsen

(19) Sammen bekjenner vi at alle mennesker er fullstendig avhengige av Guds forløsende nåde for å bli frelst. Friheten de eier i forhold til andre mennesker og tingene i denne verden er ingen frihet i forhold til frelsen. For som syndere står de under Guds dom og er ikke på egen hånd i stand til å vende seg til Gud for å søke forløsning, å fortjene rettferdighet for Gud eller nå frem til frelse av egne krefter. Rettferdiggjørelsen skjer bare av Guds nåde. Fordi katolikker og lutheranere bekjenner dette i fellesskap, er det rett å si:

(20) Når katolikker sier at mennesker "medvirker" til å forberede og motta rettferdiggjørelsen ved å si ja til Guds rettferdiggjørende gjerning, ser de et slikt personlig ja i seg selv som et resultat av nåden, ikke som en handling som skyldes menneskets egne krefter.

(21) I henhold til luthersk oppfatning er mennesker ute av stand til å medvirke til sin egen frelse, fordi de som syndere aktivt motsetter seg Gud og hans frelsesgjerning. Lutheranere benekter ikke at et menneske kan avvise nådens virke. Når de betoner at mennesker bare kan motta rettferdiggjørelsen (mere passive), forkaster de dermed enhver mulighet for å bidra til ens egen rettferdiggjørelse, men de benekter ikke at de troende fullt og helt er engasjert i troen, som er bevirket av Guds ord selv. (Jf. kilder til kap. 4.1.)

4.2 Rettferdiggjørelsen som syndstilgivelse og å bli et rettferdig menneske

(22) Sammen bekjenner vi at Gud tilgir synd ved sin nåde og samtidig setter mennesker fri fra syndens trellekår og gir dem et nytt liv i Kristus. Når mennesker får del i Kristus ved tro, tilregner ikke Gud dem deres synd, og Gud skaper en virksom kjærlighet i dem ved Den Hellige Ånd. Disse to aspektene ved Guds nådige handling må ikke skilles hverandre. De hører sammen på den måten at ved troen er mennesker forent med Kristus, som i sin person er vår rettferdighet (1 Kor 1,30), både syndenes tilgivelse og Guds frelsende nærvær. Fordi katolikker og lutheranere bekjenner dette i fellesskap, gjelder følgende:

(23) Når lutheranere understreker at Kristi rettferdighet er vår rettferdighet, ønsker de først og fremst å fastholde at synderen blir rettferdig for Gud i Kristus gjennom tilsagnet om tilgivelse, og at livet bare fornyes i enhet med Kristus. Når de understreker at Guds nåde er tilgivende kjærlighet ("Guds miskunn"¹²) fornekter de ikke med det nådens livsfornyende kraft. Snarere er hensikten å gi uttrykk for at rettferdiggjørelsen forblir uavhengig av menneskelig medvirkning og heller ikke avhenger av nådens livsfornyende virkning hos mennesker.

(24) Når katolikker understreker at den troende ved å motta nåden også mottar en fornyelse av sitt indre liv¹³, ønsker de å fastholde at Guds tilgivende nåde alltid bringer med seg et nytt liv, som i Den Hellige Ånd blir virksomt i aktiv kjærlighet. Men de fornekter ikke dermed at nådens gave i rettferdiggjørelsen forblir uavhengig av menneskelig medvirkning.

4.3 Rettferdiggjørelse ved tro og av nåde

(25) Vi bekjenner i fellesskap at syndere blir rettferdiggjort ved tro på Guds frelsesgjerning i Kristus. Denne frelsen blir gitt som gave ved Den Hellige Ånd i dåpen og danner fundamentet for hele det kristne liv. I den rettferdiggjørende tro, som innbefatter håp og kjærlighet til Gud, setter mennesket sin tillit til Guds nådige løfte. Denne troen er virksom i kjærlighet, og derfor kan og må ikke den kristne være uten gjerninger. Men hva som enn går forut for eller følger etter troen som fri gave, er hverken grunnlag for rettferdiggjørelsen eller gjør noen fortjent til den.

(26) Etter luthersk forståelse blir syndere rettferdiggjort ved tro alene (sola fide). I troen setter de fullt og helt sin lit til sin Skaper og Gjenløser og lever i fellesskap med ham. Gud selv bevirker troen idet han frembringer denne tillit ved sitt skapende ord. Fordi Guds gjerning er en ny skapelse, angår den alle dimensjoner av mennesket og fører til et liv i håp og kjærlighet. I læren om "rettferdiggjørelse ved tro alene" skiller man mellom, men holder ikke adskilt, rettferdiggjørelsen i seg selv og den fornyelsen av livsførselen som nødvendigvis følger av rettferdiggjørelsen og som troen ikke kan være til uten. Dermed angis grunnlaget for en slik fornyelse, for den vokser frem av den kjærlighet som Gud gir mennesket i rettferdiggjørelsen. Rettferdiggjørelse og fornyelse er forent i Kristus, som er nærværende i troen.

(27) Også etter katolsk forståelse er troen grunnleggende for rettferdiggjørelsen, for uten tro finnes det ingen rettferdiggjørelse. Mennesket som hører og tror ordet blir rettferdiggjort gjennom dåpen. Rettferdiggjørelsen av syndere betyr at man får tilgivelse for sine synder og gjøres rettferdig ved Guds frelsende nåde, og dermed blir et Guds barn. I rettferdiggjørelsen mottar de rettferdiggjorte tro, håp og kjærlighet, og blir dermed tatt inn i samfunnet med Kristus.¹⁴ Dette nye, personlige forholdet til Gud er helt og fullt grunnlagt på Guds nåde, og er uopphørlig avhengig av den frelsende og skapende handling til denne nådige Gud, som alltid forblir trofast mot seg selv slik at mennesker kan stole på ham. Derfor blir den rettferdiggjørende nåde aldri en besittelse som mennesker kan påberope seg overfor Gud. Samtidig som den katolske lære fremhever nådens fornyende virkning på livsførselen, er denne fornyelsen i tro, håp og kjærlighet alltid avhengig av Guds bunnløse nåde og bidrar ikke med noe til rettferdiggjørelsen som vi kan rose oss av overfor Gud (Rom 3,27). (Jf. tillegget til 4.3).

4.4 Den rettferdiggjorte som synder

(28) I fellesskap bekjenner vi at Den Hellige Ånd i dåpen forener mennesket med Kristus, rettferdiggjør og virkelig fornyer det. Men de rettferdiggjorte forblir resten av livet avhengig av Guds betingelsesløse rettferdiggjørende nåde. Selv ikke de rettferdiggjorte er fri fra syndens angrepsmakt (sml. Rom 6,12-14) og ikke unntatt fra den livslange konflikt mot Guds vilje gjennom den gamle Adams selviske begjær (sml. Gal 5,16; Rom 7,7-10). Også de rettferdiggjorte må daglig be om tilgivelse, slik de gjør i Herrens bønn (Mat 6,12; 1 Joh 1,9). De kalles stadig til omvendelse og bot, og gis tilgivelse igjen og igjen.

(29) Dette forstår lutheranerne på den måten at den kristne er "samtidig rettferdig og synder". Hun eller han er helt rettferdiggjort, fordi Gud tilgir henne eller ham deres synder gjennom ord og sakrament og tilkjenner henne eller ham Kristi rettferdighet, som tilegnes seg i tro. I Kristus blir de gjort rettferdige for Gud. Når hun eller han ser på seg selv i lys av loven, må de imidlertid erkjenne at en er og blir en synder. Synden lever fortsatt i ham eller henne (1 Joh 1,8; Rom 7,17-20), for en setter stadig sin lit til falske guder og elsker ikke Gud med den udelte kjærlighet som Gud krever som Skaper (5 Mos 6,5; Matt 22,36-40). Denne motstanden mot Guds vilje er i seg selv virkelig synd. Men syndens trellbindende makt er brutt på grunn av Kristi gjerning. Det er ikke lenger en

synd som "hersker" over den kristne, for Kristus, som den rettferdiggjorte er bundet til gjennom troen, "hersker" selv over den. Her på jorden kan den kristne altså i hvert fall delvis leve et liv som et rettferdig menneske. Og til tross for synden er den kristne ikke lenger adskilt fra Gud, fordi han eller hun - som gjennom dåpen og Den Hellige Ånd er født på ny - ved sin daglige tilbakevenden til dåpen blir tilgitt denne synd, slik at den ikke lenger fører til fordømmelse og evig død¹⁵. Når altså lutheranerne sier at den rettferdiggjorte også er synder og at motstanden mot Guds vilje virkelig er synd, forneker de ikke at han eller hun til tross for synden hører Gud til og at denne synd er underlagt Guds makt. I disse forhold er de enige med katolikkene, til tross for ulikhetene når det gjelder forståelsen av den rettferdiggjortes synder.

(30) Katolikkene er av den oppfatning at den Jesu Kristi nåde som tilsies i dåpen tar bort alt som er synd "i egentlig forstand" og som "fortjener fordømmelse" (Rom 8,116). Men fortsatt vil det bestå en tilbøyelighet (concupiscentia) som kommer av synd og egger til synd. Siden menneskelig synd i henhold til romersk-katolsk forståelse alltid omfatter et personlig element og dette elementet mangler her, ser ikke katolikkene denne dragingen som synd i egentlig forstand. Men dermed vil de ikke fornekte at denne tilbøyelighet til synd ikke er i samsvar med Guds opprinnelige plan for menneskeheten og enda mer at den objektivt sett er i strid med Guds vilje og forblir gjenstand for livslang kamp. I takknemlighet for gjenløsningen i Kristus fremhever de at denne tilbøyelighet til å handle mot Guds vilje ikke gjør fortjent til evig død¹⁷ og ikke adskiller den rettferdige fra Gud. Men når den rettferdiggjorte frivillig adskiller seg fra Gud, er det ikke tilstrekkelig å vende tilbake til en overholdelse av budene. Han eller hun må, ved forsoningens sakrament, søke forlatelse og fred gjennom ordet om tilgivelse, som gis i kraft av Guds forsoningsverk i Kristus. (Jf. kilder til 4.4)

4.5 Lov og evangelium

(31) Vi bekjenner i fellesskap at mennesker blir rettferdiggjort ved troen på evangeliet "uavhengig av lovgjeringer" (Rom 3,28). Kristus har oppfylt loven og gjennom sin død og oppstandelse avskaffet den som frelsesvei. Vi bekjenner også at Guds bud forblir gyldige for den rettferdiggjorte, og at Kristus i sin forkynnelse og ved sitt eksempel uttrykte Guds vilje, som også er en rettesnor for hvordan den rettferdiggjorte skal handle.

(32) Lutheranerne fremholder at skillet og den riktige rangorden mellom lov og evangelium er av vesentlig betydning for forståelsen av rettferdiggjørelsen. I dens teologiske bruk er loven krav og anklage. Hele livet igjennom står alle mennesker - også de kristne, i det de er syndere - under denne anklagen som avdekker deres synd slik at de i tro på evangeliet kan vende seg betingelsesløst til Guds nåde i Kristus, som er det eneste som rettferdiggjør dem.

(33) Fordi loven som frelsesvei er oppfylt og avskaffet i og med evangeliet, kan katolikkene si at Kristus ikke er en lovgiver som Moses. Når katolikker understreker at de rettferdiggjorte er bundet til å rette seg etter Guds bud, forneker de ikke dermed at Gud

gjennom Jesus Kristus i barmhjertighet har lovet sine barn det evige livs nåde.18 (Jf. kilder til 4.5)

4.6 Frelsesvisshet

(34) Vi bekjenner i fellesskap at de troende kan stole på Guds miskunn og løfter. Også i møte med sin egen svakhet og de mange farene som truer troen, kan de bygge på kraften fra Kristi død og oppstandelse og på det levende løfte om Guds nåde i ord og sakrament, og slik være visse på å ha del i denne nåden.

(35) Dette ble på en spesiell måte understreket av reformatorene: Midt i anfektelsene skal den troende ikke se på seg selv, men i troen feste blikket på Kristus og stole på ham alene. I tillit til Guds løfte er de forvisset om sin frelse, men de er aldri trygge når de ser på seg selv.

(36) Katolikker kan dele reformatorenes anliggende om å grunne troen på den objektive virkelighet i Kristi løfte, å se bort fra egen erfaring og sette sin lit til Kristi løftesord alene (sml Mt 16,19; 18,18). Med Det annet Vatikankonsil sier katolikkene: Tro er å fortrøste seg helt på Gud,19 som befri oss fra syndens og dødens mørke og vekker oss til evig liv.20 En kan ikke tro på Gud i denne betydning og samtidig betrakte det guddommelige løfte som upålitelig. Ingen må betvile Guds nåde og Kristi fortjeneste. Men enhver kan være bekymret for sin frelse når han eller hun ser sine egne svakheter og mangler. I full erkjennelse av sine egne nederlag kan den troende likevel være forvisset om at Gud vil at en skal bli frelst.

4.7 De rettferdiggjortes gode gjerninger

(37) Vi bekjenner i fellesskap at gode gjerninger - et kristent liv i tro, håp og kjærlighet - følger av rettferdiggjørelsen og er dens frukter. Når de rettferdiggjorte lever i Kristus og handler i den nåden de mottar, bringer de med bibelsk ordbruk "god frukt". Siden de kristne kjemper mot synden hele livet, er denne følgen av rettferdiggjørelsen også en forpliktelse de er pålagt. Derfor maner både Jesus og de apostoliske skrifter de kristne til å gjøre kjærlighetens gjerninger.

(38) Etter katolsk forståelse bidrar gode gjerninger, som blir til ved nådens og Den Hellige Ånds virke, til vekst i nåden, slik at den rettferdighet som kommer fra Gud bevares og samfunnet med Kristus utdypes. Når katolikker fastholder "fortjenstfullheten" ved gode gjerninger, ønsker de å si at det i henhold til det bibelske vitnesbyrd er knyttet et løfte om belønning i himmelen for disse gjerninger. Hensikten er å understreke menneskets ansvar for sine handlinger, ikke å bestride de gode gjerningers karakter av gave, langt mindre å benekte at rettferdiggjørelsen selv alltid forblir en ufortjent nådegave.

(39) Tanken om å holde fast ved nåden og om en vekst i nåden og troen, finnes også hos lutheranerne. De fremhever imidlertid at de troendes rettferdighet, som innebærer at man er akseptert av Gud og får del i Kristi rettferdighet, alltid er fullkommen. Samtidig sier de at dens virkning kan gi vekst i kristenlivet. Når lutheranerne ser den kristnes gode gjerninger som "frukter" av og "tegn" på rettferdiggjørelsen, og ikke som egen "fortjeneste", forstår de likevel, i samsvar med Det nye testamente, det evige liv som en ufortjent "belønning" i den betydning at det oppfyller Guds løfte til den troende. (Jf. kilder til 4.7)

5. Betydningen og rekkevidden av den oppnådde konsensus

(40) Den forståelsen av rettferdiggjørelseslæren som er fremlagt i denne erklæring, viser at det finnes en konsensus mellom lutheranere og katolikker når det gjelder de grunnleggende sannheter i rettferdiggjørelseslæren. I lys av denne konsensus er de gjenværende ulikheter akseptable, slik de fremkommer i punkt 18-39 med hensyn til språkbruk, teologisk utlegning og aksentuering i forståelsen av rettferdiggjørelsen. Med andre ord er de lutherske og de romersk-katolske utlegninger av rettferdiggjørelseslæren åpne i forhold til hverandre og røkkes ikke ved den oppnådde konsensus når det gjelder de grunnleggende sannheter.

(41) Dermed fremstår også 1500-tallets lærefordømmelser, i den grad de angår rettferdiggjørelseslæren, i et nytt lys. Slik de lutherske kirkers lære er fremlagt i denne erklæringen, rammes den ikke av Tridentiner-konsilets fordømmelser²¹. Heller ikke rammes fordømmelsene i de lutherske bekjennesskrifter Den romersk-katolske kirkes lære slik den er fremlagt i denne erklæringen.

(42) Dette reduserer imidlertid ikke alvoret i de fordømmelsene som er knyttet til rettferdiggjørelseslæren. En del av dem var ikke helt uten grunnlag. De beholder sin betydning som "gagnlige advarsler", som vi bør gi akt på i vår lære og praksis 22.

(43) Vår konsensus i rettferdiggjørelseslærens grunnsannheter må virkeliggjøres og bekreftes i våre kirkers liv og lære. I denne sammenheng finnes det fremdeles spørsmål av ulik vekt som trenger ytterligere klargjøring. Det gjelder blant annet forholdet mellom Guds ord og kirkens lære, så vel som læren om kirken, om autoritet i kirken, om kirkens enhet, om embetet, om sakramentene og forholdet mellom rettferdiggjørelse og sosialetikk. Vi er overbevist om at den konsensus vi har oppnådd gir et solid grunnlag for en slik klargjøring. De lutherske kirker og Den romersk-katolske kirke vil sammen fortsette arbeidet med å utdype den felles forståelse slik at den kan være fruktbar i den kirkelige lære og det kirkelige liv.

(44) Vi takker Herren for dette avgjørende skritt fremover på veien mot å overvinne kirkens splittelse. Vi ber Den Hellige Ånd lede oss videre mot den synlige enhet, som er Kristi vilje.

Fotnoter

1 Schmalkaldische Artikel II, 1, i: Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherische Kirche, 9.Aufl., Göttingen 1982, s. 415.

2 "Rector et iudex super omnia genera doctrinarum", WA 39, I, 205.

3 Det bemerkes at en rekke lutherske kirker bare regner Den augsburgske bekjennelse og Luthers lille katekisme til sitt forpliktende læregrunnlag. Disse tekstene inneholder ingen læremessige fordømmelser mot Den katolske kirke i forhold til rettferdigjøreleslæren.

4 Rapport fra den felles katolsk-lutherske studiekommisjon (Maltarapporten), trykt i Growth in Agreement, New York/Genève 1984, s. 168-169.

5 Kirche und Rechtfertigung. Das Verständniss der Kirche im Licht der Rechtfertigungslehre, Paderborn-Frankfurt 1994; engelsk utgave: Church and Justification, utgitt av Det lutherske verdensforbund, Genève 1994.

6 Se litteraturlisten i tillegget.

7 Se litteraturlisten i tillegget.

8 Gemeinsame Stellungnahme der Arnoldshainer Konferenz, der Vereinigten Kirche und des Deutschen Nationalkomitees des Lutherischen Weltbundes zum Dokument 'Lehrverurteilungen & SHY; kirchentrennend?', i Ökumenische Rundschau 44 (1995): 99-102; inkludert de skriftlige uttalelsene som ligger til grunn for dette vedtaket, sml. Lehrverurteilungen im Gespräch. Die ersten offiziellen Stellungnahmen aus den evangelischen Kirchen in Deutschland, Göttingen, 1993.

9 I denne erklæringen gjengir ordet "kirke" de deltagende kirkers selvforståelse, uten å ville ta stilling til alle de ekklesiologiske spørsmål som er forbundet med dette begrepet.

10 Jf. The Gospel and the Church (Malta-rapporten) §§26-30; Justification by Faith, §§ 122-147. På oppdrag av den amerikanske dialogen om rettferdiggjørelsen ble de ikke-paulinske tekstene fra Det nye testamente undersøkt av J. Reumann i Righteousness in the New Testament, med svar av J. Fitzmeyer og J.D. Quinn, Philadelphia, New York 1982, s. 124-180. Resultatet av denne undersøkelsen ble oppsummert i dialograpporten Justification in Faith §§ 139-142.

11 Jf. All Under One Christ, §14, i Growth in Agreement, s. 241-247.

12 Jf. WA 8, 106 (amerikansk utg. 32, 227)

13 Jf Denzinger-Schönmetzer 1528 (se tillegget).

14 Jf. Denzinger-Schönmetzer 1530.

15 Jf. Apologien II,38-45; i: Die Bekenntnisschriften der evangelisch-luthersiche Kirche,s. 145-147.

16 Jf. Denzinger-Schönmetzer 1515

17 Jf. Denzinger-Schönmetzer 1515

18 Jf. Denzinger-Schönmetzer 1545

19 Jf. DV, 5

20 Jf. DV,4

21 Den tyske originaltekst bruker i denne paragraf ordet "Verurteilungen" om Tridentinerkonsilets beslutninger og "Verwerfungen" om det som finnes i de lutherske bekjennelsesskrifter, i §1 brukes "Lehrverurteilungen" om begge deler (oversetters anm.)

22 Lehrverurteilungen - Kirchentrennend?, s. 32 (eng.utgave s. 27)